

ATTUNDA TINGSRÄTT
Brottmålsenhet

DOM
2019-01-11
meddelad i
Sollentuna

Mål nr: B 8332-18

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Tilltalad

JOHAN Martin Edlund, 19810201-0611
Bygatan 36 Lgh 1001
191 46 Sollentuna

Offentlig försvarare:
Advokat Fredrik Zettergren
Advokatfirman Zettergren & Lagercrantz
AB
Box 221
101 24 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Fredrik Ingblad
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Västerås
Box 21
721 03 Västerås

Målsägande

1. Samira Aziz
Galoppvägen 16
177 59 Järfälla

Målsägandebiträde:
Advokat Ulrika Borg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

2. Kamal Mohamad Ali
Risingeplan 15 Lgh 1402
163 68 Spånga

Målsägandebiträde:
Advokat Ulrika Borg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 940	Tingsvägen 11	08-561 696 01		måndag - fredag
191 29 Sollentuna		E-post: brottmalsenhet.attunda.tingsratt@dom.se		08:00-16:30
		www.attundatingsratt.domstol.se		

3. Zeinab Mohamad Ali
Galoppvägen 16
177 59 Järfälla

Målsägandebiträde:
Advokat Ulrika Borg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

4. Nor Rossnahan
Galoppvägen 16
177 59 Järfälla

Målsägandebiträde:
Advokat Ulrika Borg
KRIM advokater HB
Box 377
101 27 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

1. Vållande till annans död, 3 kap 7 § 1 st brottsbalken
2017-05-01 -- 2017-05-08
2. Tjänstefel, 20 kap 1 § 1 st brottsbalken
2017-05-01 -- 2017-05-08

Skadestånd

1. Samira Aziz skadeståndsyrkande ogillas.
2. Kamal Mohamad Alis skadeståndsyrkande ogillas.
3. Zeinab Mohamad Alis skadeståndsyrkande ogillas.
4. Nor Rossnahans skadeståndsyrkande ogillas.

Sekretess

1. Sekretessen enligt 18 kap. 8 och 11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå för uppgifter i följande handlingar som har lagts fram vid förhandling bakom stängda dörrar: åtgärdsplan vid mat- och vätskevägran, s. 75-76 aktbilaga 4, isoleringsbrytarlista, s. 144-156 och 233-246 aktbilaga 4, instruktion för personal om avskildhet, aktbilaga 105, instruktion för personal om riskbedömning och tillsyn, aktbilaga 106 och instruktion för personal om säkerhetsbedömning, bilaga 2 i aktbilaga 107.

2. Sekretessen enligt 21 kap. 1 § och 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå för uppgifter i följande handlingar som lagts fram vid förhandling bakom stängda dörrar: fotografier, s. 50-51 aktbilaga 3, obduktionsprotokoll jämte kompletteringar och bilagor, s. 21-43 aktbilaga 3, läkarintyg enligt 7 § lagen om särskild personutredning, s. 1-3 aktbilaga 3, vårdintyg, s. 8-11 aktbilaga 3, journal s. 5-6 aktbilaga 3, journalblad från St Görans sjukhus, s. 12-15 aktbilaga 3, journalanteckning från Karolinska sjukhuset s. 16-18 aktbilaga 3 och journalanteckningar från barn- och vuxen psykiatri, s. 63-64 och 71-73 aktbilaga 3.

Ersättning

1. Fredrik Zettergren tillerkänns ersättning av allmänna medel med 304 370 kr, varav 60 874 kr avser mervärdesskatt.
  2. Ulrika Borg tillerkänns ersättning av allmänna medel för arbete som målsägandebiträde med 235 903 kr, varav 47 181 kr avser mervärdesskatt.
  3. Kostnaden för försvaret och målsägandebiträdet ska stanna på staten.
-

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	5
2. YRKANDEN M.M.	6
2.1. Åklagaren	6
2.2. Målsägandena	8
2.3. Johan Edlund	8
3. UTREDNING	9
3.1. Muntlig bevisning m.m.....	9
3.2. Kriminalvårdens internutredning efter Ali Mohamad Alis död	10
4. DOMSKÄL	12
4.1. Allmänna utgångspunkter	12
4.1.1. Rättsliga förutsättningar	12
4.1.2. Något om arbetet på Häktet Sollentuna	13
4.2. Hade Johan Edlund i egenskap av kriminalvårdsinspektör och avdelningschef en garantställning?.....	16
4.3. Vilken information hade Johan Edlund och vilka signaler fick han?	19
4.3.1. Inledande skede	19
4.3.2. Morgonmöten	21
4.3.3. Daganteckningar, besök på Ali Mohamad Alis rum och annan information om Ali Mohamad Alis situation	24
4.3.4. Tingsrättens bedömning av vilken information Johan Edlund har haft tillgång till utöver morgonmötena	35
4.4. Borde Johan Edlund ha agerat på annat sätt än han gjorde/var han oaktsam?	37
4.5. Tjänstefel	41
4.6. Skadestånd	41
4.7. Övrigt.....	41
5. SAMMANFATTNING	41
6. HUR MAN ÖVERKLAGAR	42

1. BAKGRUND

Ali Mohamad Ali, född år 1994, var under perioden den 20 april 2017 till och med den 9 maj 2017 intagen som häktad misstänkt för rån. Han befann sig på Häktet Sollentuna där han också suttit en gång tidigare, under 2013.

Ali Mohamad Ali placerades först på häktets avdelning 10. Efter att Ali Mohamad Ali haft sönder saker i sitt rum placerades han den 21 april 2017 i avskildhet i ett observationsrum på avdelning 5. Samtidigt tog vakthavande befäl beslutet att stänga av vattnet i Ali Mohamad Alis rum, på grund av att han hade översvämmat rummet. Av säkerhetsskäl hade vakthavande befäl också beslutat att Ali Mohamad Ali skulle ha ”fingermat”, dvs. mat som man inte åt med bestick.

Kriminalvårdsinspektör Johan Edlund var vid aktuell tid chef för avdelning 5. Ali Mohamad Ali var placerad där till och med den 9 maj 2017. På avdelningen fanns två intagna – Ali Mohamad Ali och ytterligare en person – som uppfattades som särskilt krävande. Detta yttrade sig bland annat i att de kastade mat och avföring. Det finns olika uppgifter i målet om hur illa det såg ut i Ali Mohamad Alis rum och vilka iakttagelser om hans mående som personal gjorde och vad av det som fördes fram till Johan Edlund.

På häktet finns sjuksköterskor anställda. Via konsultavtal har häktet även tillgång till läkare och psykiater. En sjuksköterska deltar vid morgonmöten på avdelningarna som hålls varje vardag.

Måndagen den 8 maj 2017 besökte en sjuksköterska Ali Mohamad Alis rum. Via luckan i dörren gjorde sjuksköterskan bedömningen att Ali Mohamad Ali inte mådde bra psykiskt och bokade psykiaterbesök dagen efter. Psykiatern utfärdade den 9 maj 2017 ett vårdintyg och Ali Mohamad Ali transporterades till Sankt Görans sjukhus. Där beslutades att han skulle läggas in på ett annat sjukhus men vid

transport dit fick han hjärtstopp och hans liv kunde inte räddas trots upplivningsförsök.

I en rapport avseende utvidgad rättsmedicinsk obduktion konstaterades att Ali Mohamad Ali avled till följd av uttorkning (vätskebrist).

Kriminalvården har efter dödsfallet låtit utföra en internutredning, mer om denna nedan.

I målet gör åklagaren gällande att Johan Edlund tidigare borde ha uppmärksammat att Ali Mohamad Ali behövde läkarvård och sett till att han fick sådan vård. Johan Edlund har sagt att det inte ligger i hans roll som avdelningschef att ha löpande direktkontakt med de intagna och att han inte har nåtts av någon information om att Ali Mohamad Ali skulle ha hälsoproblem före den 8 maj 2017.

Tingsrätten har att pröva vilket ansvar Johan Edlund har haft som avdelningschef rörande Ali Mohamad Alis hälsa, om han haft anledning att agera för att Ali Mohamad Ali skulle få vård och underlåtit att göra det, om detta var oaktsamt samt om underlåtenheten på ett förutsebart (adekvat) sätt orsakat Ali Mohamad Alis död.

2. YRKANDEN M.M.

2.1. Åklagaren

Åklagaren har yrkat att Johan Edlund ska dömas för *vållande till annans död* (3 kap. 7 § första stycket brottsbalken) och *tjänstefel* (20 kap. 1 § första stycket brottsbalken) enligt följande gärningsbeskrivningar.

Åtalspunkt 1, vållande till annans död

Johan Edlund har varit kriminalvårdsinspektör på avdelning 5 på Häktet Sollentuna, och i den rollen haft ansvar för den dagliga verksamheten som bedrivits avseende de intagna på avdelningen. Han har bland annat haft ansvar för, eller i vart fall haft att tillse, att en intagen som behöver hälso- och sjukvård undersöks av läkare eller på annat sätt kommer under nödvändig vård.

Ali Mohamad Ali var under perioden den 20 april till och med den 9 maj 2017 intagen som häktad på avdelning 5 på Häktet Sollentuna, Sollentuna kommun. Han avled den 9 maj 2017 på grund av uttorkning (vätskebrist). Ali Mohamad Ali var under häktesperioden placerad i avskildhet, vattnet i hans cell var avstängt under längre perioder, han slängde mat och vätska omkring sig, han hade inte tillgång till sin medicin samt var i övrigt starkt påverkad av psykisk sjukdom/ohälsa.

Johan Edlund har trots nämnda förhållanden inte sett till att Ali Mohamad Ali i tid blev undersökt av läkare eller föremål för annan nödvändig vård - somatisk och/eller psykisk vård, inklusive tvångsvård - eller att det beslutades om att vidta åtgärder för att kontrollera mat- och vätskeintag. Han har i vart fall underlåtit att lämna information om Ali Mohamad Alis tillstånd till de personer som haft att besluta om läkarundersökning eller annan vård och/eller åtgärdsplan avseende kontroll av mat- och vätskeintag.

Johan Edlund har genom sin angivna underlåtenhet under perioden den 1 till och med den 8 maj 2017 av oaktsamhet orsakat Ali Mohamad Alis död.

Åtalspunkt 2, tjänstefel

Johan Edlund har varit kriminalvårdsinspektör på avdelning 5 på Häktet Sollentuna, Sollentuna kommun och i sin myndighetsutövning haft det ansvar som framgår ovan i åtalspunkt 1 första stycket.

Han har mellan den 1 maj 2017 och den 8 maj 2017 av oaktsamhet åsidosatt vad som gällt för uppgiften enligt vad som framgår ovan i åtalspunkt 1 andra och tredje styckena, det vill säga genom sin underlåtenhet att vidta de åtgärder som ålegat honom med hänsyn till Ali Mohamad Alis tillstånd och de omständigheter som framgår ovan.

Åklagaren har förklarat att han yrkar i första hand att Johan Edlund ska dömas för både vållande till annan död och tjänstefel, i andra hand för endast vållande till annans död och i tredje hand endast för tjänstefel.

Åklagaren har under huvudförhandlingen anfört följande. Ali Mohamad Ali avled på grund av uttorkning under tiden han var häktad. Omständigheterna var sådana att Kriminalvården borde ha vidtagit åtgärder för att tillse att han tidigare kom under vård och för att kontrollera mat- och vätskeintag. De kumulerade omständigheterna var hans psykiska ohälsa, avsaknad av medicin, hans beteende med mat och vätska, att vattnet i hans rum var avstängt och besluten om avskildhet. Åtgärder borde ha vidtagits från och med i vart fall den 1 maj 2017. Underlåtenheten att vidta adekvata åtgärder orsakade av oaktsamhet Ali Mohamad Alis död. Johan Edlund var chef på den avdelning på häktet som Ali Mohamad Ali var placerad på och han är därför straffrättsligt ansvarig. Även om annan personal på häktet hade kunnat eller borde agerat på annat sätt, kvarstår Johan Edlunds straffrättsliga ansvar som chef.

2.2. Målsägandena

Samira Aziz (Ali Mohamad Alis mamma) har biträtt åtalet och yrkat att Johan Edlund ska betala 98 400 kr i skadestånd och ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 9 maj 2017 till dess betalning sker. Av beloppet avser 30 000 kr sveda och värk och 68 400 kr kostnader för minnesstund, transport och flygbiljetter.

Ali Mohamad Alis pappa Kamal Mohamad Ali samt hans systrar Nor Rosnahan och Zeinab Mohamad Ali har också biträtt åtalet. De har var för sig yrkat att Johan Edlund ska betala 30 000 kr i skadestånd och ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 9 maj 2017 till dess betalning sker. Beloppet avser sveda och värk.

2.3. Johan Edlund

Johan Edlund har förnekat att han skulle ha gjort sig skyldig till straffbar underlåtenhet. Avseende åtalspunkten 1 har Johan Edlund gjort gällande följande. Han

har följt samtliga föreskrifter som gäller för intagna på häktet. Johan Edlund har vid inget tillfälle underlåtit att fullfölja sina åtaganden. Han har vid inget tillfälle fått indikationer som inneburit att han haft att fatta beslut om att Ali Mohamad Ali skulle bli undersökt av läkare eller föremål för annan nödvändig somatisk eller psykisk vård, inkluderat tvångsvård, eller att det beslutades om att vidta åtgärder för att kontrollera mat- och vätskeintag. Inte heller har han på något sätt underlåtit att lämna information om Ali Mohamad Alis tillstånd till de personer som haft att besluta om läkarundersökning eller annan vård och/eller åtgärdsplan avseende kontroll av mat och vätskeintag.

Avseende åtalpunkten 2 har Johan Edlund gjort gällande följande. Han har inte på något sätt, inte ens av oaktsamhet åsidosatt vad som gäller för uppgiften som kriminalvårdsinspektör. Han har vid varje tillfälle som gett skäl till detta vidtagit de åtgärder som ålegat honom med hänsyn till vad som framkommit om Ali Mohamad Alis tillstånd.

Johan Edlund har motsatt sig skadeståndsyrkandena. Han har godtagit sättet att beräkna ränta som skäligt i och för sig.

3. UTREDNING

3.1. Muntlig bevisning m.m.

Parterna har presenterat omfattande skriftlig bevisning.

Johan Edlund har hörts.

På åklagarens begäran har följande personer hörts.

- Målsäganden Nor Rossnahan, syster till Ali Mohamad Ali

- Kriminalvårdarna Sandra Wernsten, Tina Nybohm, Fred Carlsson, Patrik Svenningsson, Mikael Wener, Romeo Bäck och Maria Brink, samtliga kriminalvårdare på avdelning 5 i april – maj 2017
- Kriminalvårdaren Samatar Abdullahi som var med och transporterade Ali Mohamad Ali till Sankt Görans sjukhus den 9 maj 2017
- Sjuksköterskorna Jonny Johnsson, Marika Laaksonen, Charlotta Åhs, Madelen Wolffelt och Mirjana Arsenovic Stanic (samordnande sjuksköterska på häktet)
- Larmchefen Rezgar Dehestani samt säkerhetschefen och kriminalvårdsinspektören Per Larsson
- Läkaren Annie Sagrén som träffade Ali Mohamad Ali den 9 maj 2017 på häktet och skrev ett vårdintyg
- Läkaren Lars Lönnå som arbetade på Sankt Görans sjukhus
- Rättsläkaren Brita Zilg

På Samira Aziz, Kamal Mohamad Alis, Nor Rossnahans och Zeinab Mohamad Alis begäran har målsäganden Zeinab Mohamad Ali, syster till Ali Mohamad Ali, hörts.

På Johan Edlunds begäran har förhör hållits med Carina Persson, Kriminalvården. Hon var tidigare sjukvårdssamordnare och är nu verksamhetsexpert inom hälso- och sjukvård.

3.2. Kriminalvårdens internutredning efter Ali Mohamad Alis död

Kriminalvården gjorde i anledning av dödsfallet en incidentutredning som blev klar i oktober 2018. Både Johan Edlund och åklagaren har hänvisat till utredningen, som resonerar kring hur rutiner har följts av de olika inblandade yrkeskategorierna (kriminalvårdarna, kriminalvårdsinspektören, dvs. Johan Edlund, och sjuksköterskorna).

Här följer en sammanfattning av slutsatser relevanta för Johan Edlunds del.

I utredningens slutsatser anges att Ali Mohamad Alis död föregicks av brister i flera led, att flera av bristerna var av sådant slag att de var och en för sig inte bedöms ha haft någon nämnvärd/direkt inverkan på utgången av den tragiska händelsen medan enstaka var av det betydligt allvarigare slaget. Utredaren har bedömt att det funnits vissa brister hänförliga till Johan Edlund men har inte ansett att dessa var av det allvarigare slaget.

Utredaren har bedömt att de noterade bristerna avseende avsaknad av struktur, dokumentation och uppföljning av morgonmötesprotokollen inte var av sådant slag att de haft en direkt inverkan på utgången. Inte heller Johan Edlunds frånvaro från morgonmötena på avdelningen har ansetts ha haft en sådan inverkan. Utredaren anger att verksamheten på ett häkte måste kunna fungera, och också gör det, även om inte kriminalvårdsinspektören är regelbundet närvarande på såväl morgonmöten som ute på avdelningen.

Det är också antecknat att kriminalvårdsinspektören bör ansvara för att det finns en plan och ett system för att säkerställa att klienten har kontinuerlig tillgång till vatten i det fall vattentillförseln stryps till rummet men att det inte med säkerhet går att svara på om frånvaron av en sådan plan kan antas ha haft någon påverkan på utgången. Utredarens slutsats är att det inte är troligt att Johan Edlund hade anledning att misstänka att Ali Mohamad Ali stod inför ett livshotande tillstånd genom uttorkning.

I utredningen lämnas även ett flertal åtgärdsförslag. Ett förslag är att det bör göras en utbildningsinsats för samtliga sjuksköterskor och personal på avdelningar där det finns klienter som är väldigt krävande och utagerande om psykisk ohälsa och utagerande beteende. Ett annat förslag är att Häktet Sollentuna ser över möjligheten att införa uppsökande verksamhet på avdelning 5 från sjukvårdens sida. Detta

föreslås också på nationell nivå vid liknande avdelningar. Häktet Sollentuna föreslås vidare genomföra insatser för att dokumentation av morgonmöten genomförs av kriminalvårdsinspektören eller den denne utser.

Tingsrätten prövar nedan betydelsen av flera av de omständigheter som utredaren har fört fram i sina slutsatser, bl.a. avsaknaden av dokumentation från morgonmöten och rutiner när vattnet stängs av i rummet.

4. DOMSKÄL

Inledningsvis redogör tingsrätten för vissa allmänna utgångspunkter både vad gäller rättsliga förutsättningar för ansvar och vad som framkommit om arbetet på häktet. Rätten övergår därefter till att först pröva om det med Johan Edlunds innehav av tjänsten som kriminalvårdsinspektör och avdelningschef följde en skyldighet att agera vad gäller sjukvård och kontroll av mat- och vätskeintag. Efter det kommer tingsrätten att bedöma vilken information Johan Edlund hade om Ali Mohamad Alis situation och sedan om han borde ha agerat på något annat sätt än han gjorde.

4.1. Allmänna utgångspunkter

4.1.1. Rättsliga förutsättningar

Brottet vållande till annans död kan begås såväl genom handling som genom underlåtenhet. Enligt allmänna principer kan straffrättsligt ansvar för den som underlåter att ingripa i ett rent fysiskt orsakssammanhang komma i fråga endast om det finns särskild anledning för den underlåtande att ingripa. Detta brukar uttryckas på så sätt att gärningsmannen måste befinna sig i garantställning. Den underlåtande ska ha en ställning som gör det motiverat att av honom, mer än av andra, kräva att han ska vara verksam för att avvärja en sådan effekt som den inträffade. Underlåtenheten ska te sig lika straffvärd som orsakande genom handling. Garantställning

kan bl.a. föreligga på grund av föreskrift i lag, myndighetsföreskrift eller innehav av viss tjänst. (se rättsfallet NJA 2005 s. 372)

För att Johan Edlund ska dömas för vållande till annans död krävs förutom att han hade en garantställning att han var oaktsam. Den oaktsamma underlåtenheten måste också vara oaktsam i förhållande till den dödliga utgången. Om Johan Edlund inte hade anledning att ta risken för den inträffade effekten (alltså döden) i beräkning, ska han inte heller dömas för vållande av denna.

Med begreppet oaktsamhet i 3 kap. 7 § brottsbalken (vållande till annans död) avses inte vilken som helst avvikelse från det aktsamma beteendet. En åtalad persons handlande eller underlåtenhet måste vid en samlad bedömning av de omständigheter som är att beakta anses så klandervärd att det innefattar en straffbar oaktsamhet.

4.1.2. Något om arbetet på Häktet Sollentuna

Av den skriftliga utredningen och av förhören har framkommit uppgifter om hur arbetet bedrivs på Häktet Sollentuna och vilka yrkeskategorier det finns.

Arbetet på avdelning 5

På häktet finns ett flertal avdelningar. En av dessa är avdelning 5, där Johan Edlund var chef. På avdelning 5 finns det observationsrum där intagna kan hållas avskilda, t.ex. på grund av säkerhetsskäl. Avdelningen hanterar också in- och utskrivning av samtliga intagna samt samtliga besök på häktet.

På avdelningen arbetar kriminalvårdare. En utbildad kriminalvårdare har gått en grundutbildning på 20 veckor. Kriminalvårdarna som arbetar i korridoren med bostadsrummen har kontakt med de intagna.

En kriminalvårdsinspektör är chef på avdelningen. Av Kriminalvårdens arbetsordning framgår att kriminalvårdsinspektören har ett verksamhetsansvar, ett

budgetansvar för sitt ansvarsområde och ett personalansvar för direkt underställda medarbetare. Kriminalvårdsinspektören har enligt arbetsordningen ansvar för att inom sitt ansvarsområde:

- kontinuerligt överblicka och planera det dagliga arbetet
- säkerställa och anpassa beslutade arbetssätt, rutiner och metoder för att stödja medarbetarna i deras arbete
- identifiera problem och hinder i det dagliga arbetet och verksamheten samt finna lösningar som säkerställer säkerhet, god arbetsmiljö och kostnadseffektivitet
- lyfta sådana frågor till kriminalvårdschefen som inte kan lösas inom ramen för det egna ansvarsområdet

Enligt den lokala arbetsinstruktionen för Häktet Sollentuna svarar kriminalvårdsinspektörerna för bl.a. säkerhet, budget, arbetsgivarfrågor, personalplacering, klientbeslut, arbetsmiljöfrågor, miljöledning och efterlevnad av livsmedelslagen.

Varje vardagsmorgon hålls det morgonmöten på avdelningarna. På avdelning 5 är det en kriminalvårdare som arbetar i korridoren som leder mötet och ansvarar för protokollföringen. På mötena deltar bl.a. kriminalvårdare, sjuksköterska och kriminalvårdsinspektören. En sjuksköterska är vanligtvis med på morgonmötena. Om kriminalvårdsinspektören är på plats är denne närvarande men det förekommer möten utan sådan närvaro. Johan Edlund har sagt att han under aktuell tid hade olika externa möten och också var ledig för att gå på begravning. På morgonmötena går ett flertal punkter igenom, bl.a. vilka kriminalvårdare som är i tjänst och vilka som är ansvariga för vissa arbetsuppgifter, de intagna, information till och från sjukvården, isoleringsbrytande åtgärder och gårdagens visitationer.

Det har upplysts att en kriminalvårdare är ordförande vid mötena och dokumenterar mötena. Trots detta – och trots att mötena framstår som viktiga – finns i målet inte någon dokumentation från vad som har sagts och eventuellt beslutats vid mötena.

Åklagaren har sagt att dokumentation från mötena har begärts ut men att Kriminalvården inte har funnit några protokoll. Johan Edlund har under huvudförhandlingsdagarna gett in ett protokoll från den 5 maj 2017. Protokollet är mycket kortfattat och innehåller i princip bara vilka stående punkter som gicks igenom.

Som tingsrätten har uppfattat det är ovan berörda omständigheter – att Johan Edlund inte varit närvarande på arbetsplatsen flera dagar på grund av åtaganden och avsaknad av mötesdokumentation – inget som läggs Johan Edlund till last som oaktsamt i sig. Som vi återkommer till nedan får avsaknaden av mötesdokumentation betydelse när det gäller utredningen om vad som har förts fram på mötena rörande Ali Mohamad Alis mående.

På häktet finns ett dokumentationssystem som kallas KVR. I detta system har tingsrätten noterat att det dokumenteras bl.a. klientinformation, beslut, besök, incidentrapporter och daganteckningar med exempelvis avvikande beteende.

Sjukvård på häktet

På häktet bedrivs viss sjukvård. Utredningen i målet, främst åberopade rutinbeskrivningar och handböcker, ger följande bild av sjukvården på häktet.

Det finns en sjukvårdsmottagning på häktet där ett antal sjuksköterskor arbetar. Sjukvårdsmottagningen finns på samma plan som avdelning 5. En sjuksköterska ska söka upp alla nyinskrivna på häktet och genomföra ankomstsamtal/initial hälsoundersökning snarast efter ankomst. De intagna kan därefter ta kontakt med sjukvården genom en viss blankett, ”systerlapp”. Tidsbokningen kan även ske efter telefonkontakt med sjuksköterska. Läkarmottagning sker vid fastställda dagar och tider. Tidsbeställning till läkare/psykiater sker via sjuksköterska. Vid sjukdomstillstånd som bedöms som akuta kontakter kriminalvårdare sjuksköterska per telefon när denne är i tjänst. Sjukvården på häktet har ett journalsystem som kallas PMO som endast sjukvårdspersonal har åtkomst till.

Vid förhören med häktets sjuksköterskor har följande framkommit om hur de får reda på att någon är i behov av vård. Sjuksköterskorna har ingen uppsökande verksamhet, de går inte några ronder. Det vanligaste är att den intagne själv tar kontakt med en sjuksköterska. Om den intagne inte kan göra det av någon anledning, brukar kriminalvårdspersonal höra av sig till sjuksköterskorna. Vanligtvis är det kriminalvårdare som hör av sig men det kan också vara kriminalvårdsinspektörer. Varje vardag fördelas arbetsuppgifterna mellan sjuksköterskorna. Samtliga avdelningar på häktet delas upp mellan sjuksköterskorna. Sjuksköterskorna är sedan med på avdelningarnas morgonmöten. På mötet har sjukvården en egen punkt. Under denna punkt informerar sjuksköterskan vilka planerade sjukvårdsåtgärder som är aktuella på avdelningen och kriminalvårdspersonalen kan ta upp sjukvårdsrelaterade frågor. Om någon intagen är sjuk eller annars i behov av vårdkontakt besöker en sjuksköterska personen ifråga.

4.2. Hade Johan Edlund i egenskap av kriminalvårdsinspektör och avdelningschef en garantställning?

Frågan är om det med tjänsten som kriminalvårdsinspektör och avdelningschef följde en skyldighet för Johan Edlund att agera vad gäller sjukvård och kontroll av mat- och vätskeintag. Johan Edlund har själv inte förnekat att han skulle ha ett ansvar inom detta område. Det är på den av parterna åberopade utredningen som tingsrätten baserar sin bedömning av kriminalvårdsinspektörens roll och vad som kan krävas av denne.

Enligt 5 kap. 1 § häkteslagen (2010:611) ska en intagen som behöver hälso- och sjukvård undersökas av läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs.

I vissa av de rutindokument som presenterats av parterna pekas det ut ansvar för sjukvårdsrelaterade frågor. Vid inskrivningen av en ny intagen ska ett initialt

frågeformulär för identifiering av självmordsrisk besvaras (instruktionen för personal avseende riskbedömning och tillsyn). Av förhöret med kriminalvårdaren Sandra Wernsten framgår att detta formulär fylls i av kriminalvårdare på inskrivningen. Samtliga intagna ska ha en aktuell säkerhetsbedömning. När säkerhetsbedömningen upprättas ska bl.a. psykisk hälsa fyllas i. Ansvarig klient-handläggare ansvarar för att riskbedömningen upprättas, kvalitetssäkras och revideras (instruktionen för personal avseende säkerhetsbedömning). Vaktstående befäl ansvarar för att ta kontakt med sjukvårdsmottagningen när en intagen placeras i avskildhet och ska föra en dialog med sjukvården angående bedömningen av tillsyn (instruktionen för personal avseende avskildhet). Vid sjukdomstillstånd som bedöms som akuta kontakter kriminalvårdare sjuksköterska (rutinbeskrivning avseende sjukvårdens omfattning).

Vad gäller mat- och vätskevägran ska all personal som får vetskap om en sådan vägran omedelbart meddela sjuksköterska och/eller läkare (åtgärdsplan vid mat- och vätskevägran).

Det framgår inte uttryckligen av författning eller ingivna rutindokument att kriminalvårdsinspektören har ett ansvar för sjukvårdsrelaterade frågor. Kriminalvårdsinspektören är dock den som beslutar om en intagen ska förflyttas från häktet till extern sjukvårdsinrättning. Johan Edlund och flera av sjuksköterskorna har berättat att kriminalvårdsinspektören fattar ett sådant beslut efter rekommendationer från sjukvårdspersonal på häktet.

Som tidigare har nämnts är kriminalvårdsinspektören avdelningschef och har ett ansvar att bl.a. kontinuerligt överblicka och planera det dagliga arbetet, säkerställa och anpassa beslutade arbetssätt, rutiner och metoder för att stödja medarbetarna i deras arbete samt identifiera problem och hinder i det dagliga arbetet och verksamheten samt finna lösningar som säkerställer säkerhet, god arbetsmiljö och kostnadseffektivitet.

Johan Edlund har i förhör sagt att det inte ligger i hans uppgift att besöka de intagna och att han – i de fall den intagne själv är oförmögen att söka hjälp – förlitar sig på att kriminalvårdare kontaktar sjukvården, antingen direkt eller under sjukvårdens punkt på morgonmötena. Kontakter med sjukvården behöver alltså inte gå via honom. Han har dock medgett att han själv har en skyldighet att agera, om han skulle få kännedom om att någon inte mår bra och detta inte har följts upp. Per Larsson som är säkerhetschef på häktet men också kriminalvårdsinspektör har berättat att en kriminalvårdsinspektör som får information om att en intagen inte mår bra har ett ansvar att följa upp om den intagne har haft kontakt med sjukvården och om så inte är fallet se till att den intagne får en sådan kontakt.

Därutöver kan det noteras att det i Kriminalvårdens incidentutredning anges följande.

Om man som i Edlunds fall, har ansvaret för 14 klienter, (men i praktiken rör det sig oftare om betydligt färre då avdelningen sällan är fullbelagd) kan i någon mening de mest krävande på hela häktet, bör det finnas utrymme tidsmässigt att skaffa sig kunskaper om klienterna. Förutsättningarna för att skaffa sig en detaljkunskap, åtminstone jämfört med övriga kriminalvårdsinspektörer på häktet som ansvarar för betydligt fler klienter, måste därför antas finnas i Edlunds fall. Lägg därtill Ali Mohamad Ali var placerad på avdelning 5 i vart fall tre veckor (20 dagar). Ur det perspektivet får det antas funnit gott om tid att skaffa sig kunskap om såväl Ali Mohamad Alis historik på häktet samt följa hans utveckling på nära håll över tid på avdelningen. Frågan återstår då vilken klientkunskap som kan sägas vara rimlig att ställa på en kriminalvårdsinspektör i detta hänseende? Utredaren menar att kraven i detta hänseende måste läggas på en rimlig nivå men i vart fall bör man som kriminalvårdsinspektör inhämta tillräcklig klientkunskap för att skapa sig en överblick över sitt ansvarsområde.

Mot denna bakgrund bedömer tingsrätten att med en position som kriminalvårdsinspektör och avdelningschef måste följa ett övergripande ansvar för att verksamheten på avdelningen fungerar som den ska. En kriminalvårdsinspektör bör i

var fall anses ha en skyldighet att inhämta viss klientkunskap och agera om kriminalvårdsinspektören får indikationer på att en intagen på avdelningen har hälsoproblem eller att den intagne inte äter eller dricker och att detta inte tas om hand. Detta bör gälla trots att kriminalvårdsinspektören inte i någon större omfattning har kontakt med de intagna och att det som ovan nämnts inte i rutin-dokument uttryckligen anges att kriminalvårdsinspektören har ett ansvar för sjukvårdsrelaterade frågor.

Johan Edlund måste alltså anses ha intagit en garantställning för de intagnas hälsa som kan medföra att han, om förutsättningar i övrigt föreligger, kan drabbas av straffrättsligt ansvar.

Tingsrätten övergår nu till att pröva vilken information Johan Edlund hade om och vilka indikationer han fick vad gäller Ali Mohamad Alis situation samt därefter till om han med hänsyn till detta borde ha agerat på ett annat sätt än han gjorde.

4.3. Vilken information hade Johan Edlund och vilka signaler fick han?

4.3.1. Inledande skede

Ali Mohamad Ali placerades först den 20 april 2017 på avdelning 10. Han flyttades därefter i enlighet med ett avskildhetsbeslut den 21 april 2017 till avdelning 5 på grund av säkerhetsskäl. I detta avsnitt behandlas vilken information det är utrett att Johan Edlund hade rörande Ali Mohamad Ali i det inledande skedet. I senare avsnitt behandlas morgonmötena och den sista perioden Ali Mohamad Ali vistades på häktet.

Johan Edlund arbetade inte den 21 – 24 april 2017. Han har berättat följande om vilken information han tog del av när han kom tillbaka till arbetet.

Den kriminalvårdsinspektör som var chef för avdelningen som Ali Mohamad Ali hade varit på gav honom information i ett avskiljande-samtal. Han fick även viss information från kriminalvårdare på avdelning 5 som hade arbetat med Ali Mohamad Ali under hans tidigare häktesvistelse, bl.a. att Ali Mohamad Ali hade betraktats som en problemklient, att han tagit en expanderbatong och att han urinerat i ett transportrum samt att han hade skickats mellan säkerhets-avdelningen (avdelning 10) och OBS-avdelningen (avdelning 5). Johan Edlund fick också veta att Ali Mohamad Ali hade varit på rättspsykiatrisk inrättning i slutet av vistelsen, att det var för ungefär fyra år sedan och att den senare anstaltsvistelsen hade varit utan anmärkning. Han fick vidare information om att Ali Mohamad Ali den nu aktuella häktestiden hade förstört en madrass och vattenfyllt sitt rum på avdelning 10. Han tänkte att Ali Mohamad Ali skulle bli en svår klient att hantera. Om en intagen inte medverkar vid inskrivningen ska den intagne egentligen stå under tillsyn tills sjukvårds-kontakt tagits. Johan Edlund hade noterat att Ali Mohamad Ali inte medverkat men att han trots detta inte hade haft tillsyn. Efter att ha frågat om detta fick han beskedet att Ali Mohamad Ali hade fått träffa en läkare direkt vid inskrivningen som gjorde suicidbedömningen och att det därför inte behövdes tillsyn. Han fick också information om att sjukvården hållit ett ankomstsamtal med Ali Mohamad Ali. Han utgick därför från att sjukvården på häktet hade kunskap om Ali Mohamad Alis tidigare häktesvistelse och sjukvårdshistorik.

Tingsrätten bedömer att det inte finns anledning att ifrågasätta Johan Edlunds uppgifter om vilken information han tog del av samt att han utgick från att sjukvården på häktet hade haft ett ankomstsamtal med Ali Mohamad Ali, att Ali Mohamad Ali därutöver hade träffat en läkare och att sjukvården på häktet hade kunskap om Ali Mohamad Alis tidigare häktesvistelse och sjukvårdshistorik.

Vad Johan Edlund har sagt i denna del stämmer överens med hur rutinerna ser ut vad som gäller inskrivningen av en ny intagen och dennes första kontakt med sjukvården. När en intagen kommer till häktet ska inskrivningen på plan 5 ha ett inledande samtal med den intagne och bl.a. fylla i ett initialt frågeformulär för identifiering av självmordsrisk. I samband med detta görs också en avvisitering och det skrivs en rapport över denna. Av förhör med kriminalvårdarna Sandra Wernsten och Mikael Wener har framkommit att bl.a. dessa två handlingar sedan ligger till

grund för det ankomstsamtal som sjukvården ska ha med den intagne. Vid detta samtal bedöms den häktades hälsosituation/vårdbehov. Ett sådant ankomstsamtal ska göras snarast efter ankomst och senast nästkommande vardag (rutinbeskrivning avseende sjukvårdens omfattning).

Sjukvården synes inte ha haft ett ankomstsamtal med Ali Mohamad Ali. Det är dock inget Johan Edlund borde ha känt till och han har inte haft möjlighet att gå vidare och läsa vad som sades vid ett ankomstsamtal. Det är nämligen så att sjukvårdens ankomstsamtal inte skrivs in som daganteckningar utan i sjukvårdens journalsystem PMO som endast sjukvårdspersonal har åtkomst till.

4.3.2. Morgonmöten

Vad gäller vilken information som lämnades på morgonmötena avseende Ali Mohamad Alis mående går förhörspersonernas uppgifter isär.

Flera av kriminalvårdarna har berättat att de återkommande slog larm om hur illa det såg ut i Ali Mohamad Alis rum och hur dåligt han mådde. Enligt någon kriminalvårdare fördes det fram att Ali Mohamad Ali inte borde vara på häktet utan borde flyttas till sjukhus. Några av kriminalvårdarna har också berättat att det under mötena lämnades information om att det var svårt att bedöma om Ali Mohamad Ali fick i sig mat och dryck medan andra kriminalvårdare inte kunnat minnas att den frågan togs upp. Vad gäller när i tiden frågorna om Ali Mohamad Alis mående samt mat och dryck fördes fram har några av kriminalvårdarna uppskattat att det var från mitten av hans vistelse på avdelningen och framåt. Nästan samtliga kriminalvårdare har berättat att sjuksköterskor var med på morgonmötena och fick samma information som Johan Edlund om Ali Mohamad Alis tillstånd. De har sagt att de inte fick någon återkoppling från kriminalvårdsinspektören eller sjukvården. På fråga varför inte kontakt togs direkt med sjukvården om inget hände, har svaret getts att sjukvården var närvarande vid morgonmötena.

Eftersom Ali Mohamad Alis mående var uppe så ofta var det känt i hela huset.

Johan Edlund har sagt att det är riktigt att Ali Mohamad Ali har nämnts på morgonmöten – tillsammans med den andre krävande intagne – men då som ett arbetsmiljöproblem och inte att det skulle vara något fel på hans hälsa. Ett önskemål från kriminalvårdare var t.ex. att ta bort Ali Mohamad Alis promenad. Informationen från kriminalvårdarna fick varken Johan Edlund eller sjuksköterskorna att reagera på att Ali Mohamad Ali skulle ha ett vårdbehov. Om någon kriminalvårdare hade uppfattat detta, hade de kunnat gå direkt till sjukvården som var placerad på samma våningsplan som avdelning 5.

Som tidigare nämnts var även sjuksköterskor med på morgonmötena. Ingen av de vittnande sjuksköterskorna kan minnas att Ali Mohamad Alis mående har tagits upp på mötena. Skulle de ha fått information om att en intagen mår psykiskt dåligt eller inte äter eller dricker skulle de ha besökt den intagne. Den samordnande sjuksköterskan Mirjana Arsenovic Stanic har berättat att hon efter det att Ali Mohamad Ali avled kontrollerade vilka sjuksköterskor som arbetade på avdelning 5 under den aktuella tiden. Hon kunde konstatera att nästan samtliga sjuksköterskor hade arbetat på avdelningen i vart fall vid ett tillfälle och sjuksköterskan Jonny Johnsson vid flera tillfällen. Jonny Johnsson har sagt att han inte minns att någon skulle ha sagt att Ali Mohamad Ali inte mådde bra. Han brukade också fika med kriminalvårdspersonalen och han har sagt att han inte förrän han blev kontaktad den 8 maj 2017 hade hört något om att Ali Mohamad Ali skulle må dåligt.

Det saknas i princip dokumentation från morgonmötena, vilket förstås gör det svårare att vid oenighet slå fast närmare vad som har sagts och hur. Det

mötesprotokoll som Johan Edlund har gett in anger olika fasta punkter men det finns inget noterat vid dessa. Som framgår av protokollet och Kriminalvårdens incidentutredning ska dock ske en genomgång av samtliga avdelningens klienter. Det kan noteras att det av det mötesprotokoll som presenterats i målet är antecknat att det enbart var totalt sex intagna på avdelning 5 när Ali Mohamad Ali var placerad där. Tingsrätten gör följande bedömning.

Från flera kriminalvårdare har det alltså sagts att det framförts under morgonmöten att Ali Mohamad Ali mår dåligt och att det borde göras något åt det. Det finns en del faktorer som gör att det finns anledning att bedöma bevisvärdet av dessa uttalanden med viss försiktighet. För det första ger inte förhören en entydig bild av vad som skulle ha förts fram och på vilket sätt. På fråga om det fanns en matvägranslista – vilket man kan tänka sig vore en viktig sak om vägran att äta och dricka var ett problem – har svaren från kriminalvårdare varierat och varit osäkra. Det finns uppgift i polisförhör där en kriminalvårdare har sagt att han kan ha blandat ihop Ali Mohamad Ali med den andre intagne. En annan har i polisförhör sagt att måendet var uppe, men att det var mer om hur jobbig Ali Mohamad Ali var och inte så mycket om att han var sjuk. Utan att någon medvetet skulle tala osanning, kan det vara så att minnesbilden har påverkats av den otäcka utgången den 9 maj 2017; flera av kriminalvårdarna har verkat påtagligt berörda av det inträffade. Som nämns nedan tog kriminalvårdaren Mikael Wener med sig huvudskyddsombudet (inte hörd i målet), och inte en sjuksköterska, när han ville att Johan Edlund skulle besöka Ali Mohamad Alis rum, och detta skedde vid en tidpunkt då Ali Mohamad Ali själv inte var närvarande i cellen. Detta talar enligt rättens mening också för Johan Edlunds uppgift att Ali Mohamad Alis situation främst betraktades som ett arbetsmiljöproblem av kriminalvårdspersonalen.

Något som tämligen starkt talar emot att Ali Mohamad Alis dåliga hälsa skulle ha tagits upp på morgonmöten är vidare vittnesförhören med sjuksköterskorna, som säger att det inte diskuterats att Ali Mohamad Ali skulle vara i behov av vård. Åklagaren har framfört som en teori att det är sjuksköterskornas minnesbild – inte kriminalvårdarnas – som vacklar. Men att Ali Mohamad Alis hälsoproblem skulle ha tagits upp, återkommande dessutom, utan att närvarande sjukvårdspersonal skulle ha reagerat framstår som mycket konstigt, särskilt med tanke på sjuksköterskornas beskrivning av sin rutin att göra ett besök hos den sjuke efter att kriminalvårdspersonal uppmärksammat dem på att en intagen inte mår bra eller inte äter och dricker. Efter att kriminalvårdspersonal fäst uppmärksamhet på den medintagnes mående, fick denne träffa läkare och psykiater. Det finns inget som talar mot att även Ali Mohamad Ali hade kunnat få sådana besök tidigare, om kriminalvårdare initierat detta.

Det är åklagaren som har bevisbördan och tingsrätten gör sammantaget den bedömningen att det inte finns anledning att sätta de odokumenterade uppgifterna om att det på morgonmöten slagits larm om Ali Mohamad Alis hälsa framför uppgifterna från Johan Edlund och sjuksköterskorna. Det är alltså inte bevisat att Johan Edlund under morgonmötena skulle ha fått information om att Ali Mohamad Ali mår dåligt.

4.3.3. Daganteckningar, besök på Ali Mohamad Alis rum och annan information om Ali Mohamad Alis situation

En avdelningschef på häktet är inte skyldig att utan indikation på problem själv gå till de intagnas rum och kontrollera deras hälsa, men avdelningschefen är skyldig att reagera på och följa upp signaler på dåligt mående som inte har uppmärksamats. Det förra avsnittet fokuserade på morgonmötena och det noterades att det saknas dokumentation från dessa möten. Tingsrätten drog där slutsatsen att utredningen inte visade att Johan Edlund på dessa möten hade fått information om att Ali

Mohamad Ali hade hälsoproblem som inte togs om hand. Frågan är om han på annat sätt fått sådan information.

Beträffande annan dokumentation av verksamheten finns som tidigare har nämnts ett dokumentationssystem som kallas KVR. I detta system dokumenteras bl.a. klientinformation, beslut, besök, incidentrapporter och daganteckningar med exempelvis avvikande beteende.

Johan Edlund har uppgett att han som kriminalvårdsinspektör med ansvar för en avdelning får samtliga incidentrapporter som vakthavande befäl skriver avseende intagna på avdelningen per e-post. Vad gäller daganteckningar, som vanligtvis upprättas av kriminalvårdare, har Johan Edlund sagt att han läser dessa vid behov och att han också får information genom att den som skrivit en sådan tar upp det, t.ex. vid ett morgonmöte.

Tingsrätten övergår nu till att redogöra närmare för händelser under den senare delen av Ali Mohamad Alis häktesvistelse (utöver morgonmötena, som diskuterats i avsnittet ovan). När det har funnits incidentrapporter och daganteckningar kopplade till Ali Mohamad Ali anges de inledningsvis under aktuell dag.

Onsdagen den 26 april 2017

- Daganteckning. Klienten flaggar på kriminalvårdare. Frågar kryptiskt om vårdarna gillar filmjolk eller liknande produkter och i samma veva kastar han ut filmjölken han fick på frukost så att det kom på en av kriminalvårdarna.

Johan Englund har berättat att han fick information om att Ali Mohamad Ali hade kastat filmjolk på en kriminalvårdare. Det var dock inte så anmärkningsvärt att det föranledde honom att misstänka dåligt psykiskt mående.

Torsdagen den 27 april 2017

- Incidentrapport. Ali Mohamad Ali förflyttas till duschen. Vid förflyttning tillbaka till bostadsrum visiterar personal duschen och möts av en kraftig lukt. Personal misstänker att det luktar avföring, vilket i sin tur leder till misstankar om att klienten har gjort sina behov i duschen.

Johan Edlund var inte närvarande på avdelningen. Han var på utbildning på förmiddagen och gick sedan hem sjuk.

Fredagen den 28 april 2017

- Besök av läkare på eftermiddagen för upprättande av läkarintyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål m.m.

Kriminalvårdaren Romeo Bäck har berättat att han och några kollegor skulle ta med sig Ali Mohamad Ali till läkarundersökningen. Han såg då att Ali Mohamad Ali satt och skrattade och lekte med avföring på rummet. Det var första gången han såg avföring i rummet. Eftersom det inte hände något efter att läkaren träffade Ali Mohamad Ali och skrev ett läkarintyg tänkte han att Ali Mohamad Ali kanske inte var så sjuk som han trodde. Han utgick från att sjukvården hade kontroll på Ali Mohamad Alis hälsotillstånd.

Läkaren som undersökte Ali Mohamad Ali denna dag upprättade några dagar senare – den 3 maj – ett intyg där det angavs att Ali Mohamad Ali verkade förvirrad under undersökningen och att det kunde misstänkas en allvarlig psykisk störning. Både åklagaren och försvararen har påpekat att kriminalvårdspersonal inte får del av sådana läkarintyg som tingsrätten inhämtar inom ramen för brottmål. Johan Edlund kände alltså inte till innehållet i det s.k. § 7-intyget.

Kriminalvårdaren Mikael Wener har sagt att talade med Johan Edlund om Ali Mohamad Ali vid tre tillfällen. Det sista tillfället var när han den 4 maj 2017 tog med sig Johan Edlund och huvudskyddsombudet till Ali Mohamad

Alis rum (vilket kommer redogöras för nedan). Det första ska enligt Mikael Wener ha varit någon gång i slutet av Ali Mohamad Alis första vecka på avdelningen. Han sade då till Johan Edlund att Ali Mohamad Ali är svårhanterlig och att de måste försöka få iväg honom till psykiatrisk inrättning. Vid något tillfälle sade han till Johan Edlund att det är svårt att avgöra om Ali Mohamad Ali åter. Johan Edlund sade, fortfarande enligt Mikael Wener, att Ali Mohamad Ali varit iväg på bedömning hos psykiatrin och inte ansågs sjuk.

Enligt Johan Edlund var det inte någon som sade till honom att Ali Mohamad Ali behövde vård. Som framgår under avsnittet om det inledande skedet har Johan Edlund berättat att han fick viss information av kriminalvårdare som arbetade med Ali Mohamad Ali under 2013.

Lördagen den 29 april 2017

- Daganteckning. Vid frukost sitter Ali naken i cellen med avföring bredvid sig, klienten flinar mot personalen men svarar ej på tilltal gällande frukost och promenad.

Under helgerna var Johan Edlund inte i tjänst. Avdelningschefens uppgift när det gäller de intagna utförs då av vakthavande befäl.

Söndagen den 30 april 2017

- Daganteckning. Vid lunchutdelningen ser personal att Ali smetat avföring över OBS-väggarna, klienten är aggressiv och slår mot plexiglasets i luckan. Klienten tar ej emot lunchen.

Måndagen den 1 maj 2017

Det finns ingen daganteckning från detta datum.

Tisdagen den 2 maj 2017

- Daganteckning. Vid promenad vägrade klienten att samarbeta och följa instruktioner vid fängelseluckan. Han skriker, sparkar och slår på dörren varav det inte går att utföra någon promenad.

Efter långhelgen (lördag den 29 april – måndag den 1 maj 2017, röd dag) återkom Johan Edlund till arbetet tisdag den 2 maj. Han har sagt att han på morgonmötet informerats om att Ali Mohamad Ali under helgen börjat smeta avföring i rummet efter att ha pratat med den medintagne. Den medintagne träffade även en läkare måndagen den 1 maj och en psykiater tisdagen den 2 maj. Enligt Johan Edlund väckte ingen i personalen tanken att även Ali Mohamad Ali skulle träffa psykiater.

Johan Edlund har vidare sagt att han senare på tisdagen tittade in i Ali Mohamad Alis och den medintagnes rum. I Ali Mohamad Alis rum var det enligt Johan Edlund mer begränsat med avföring, endast lite vid dörren. Det var också sönderrivna matlådor och krossat knäckebröd. En anlita firma skulle sanera den medintagnes rum men firman kunde inte ta Ali Mohamad Alis rum samtidigt för att det var slut på trasor.

Larmchefen Rezgar Dehestani har berättat att han tog med sig Johan Edlund till Ali Mohamad Alis rum vid ett tillfälle, osäkert när i tiden. Tingsrätten bedömer att det skulle kunna röra sig om den 2 maj. Om det besöket har Rezgar Dehestani sagt att han upplevde att det var kaos i rummet: matlådor, koppar och matrester – inte så mycket avföring. Det var enligt Rezgar Dehestani visserligen värre hos den medintagne men det var ändå illa. Rezgar Dehestani har sagt att han uppmanade kriminalvårdare att se till att Ali Mohamad Ali fick duscha. När Ali Mohamad Ali var i duschen hämtade Rezgar Dehestani Johan Edlund för att denne skulle få se rummet. Johan Edlund hade då sagt att personalen får städa rummet.

Onsdagen den 3 maj 2017

Det finns ingen daganteckning från detta datum.

Torsdagen den 4 maj 2017

- Daganteckning. Klienten avstod från promenad.
- Daganteckning. Klienten avstod lunch och låtsas nysa på kriminalvårdare och sedan sprang runt naken i sitt bostadsrum och svamlade.

Johan Edlund har sagt att det inte kom fram något på morgonmötet som fick honom eller sjuksköterskan att reagera på Ali Mohamad Alis beteende. Johan Edlund har vidare sagt att han under dagen tog del av en incidentrapport angående att den medintagne slängt avföring när personalen försökte dela ut mat. Han var på möten efter lunch och när han kom tillbaka till häktet runt kl. 16.00 talade han med huvudskyddsombudet om personalens önskemål att avbryta promenader för de två krävande klienterna.

Senare under den 4 maj var Ali Mohamad Ali på omhäkningsförhandling. När han var borta från sitt rum tog kriminalvårdaren Mikael Wener med Johan Edlund till rummet. Syftet var enligt Mikael Wener både att visa den dåliga arbetsmiljön för personalen och att diskutera Ali Mohamad Alis mående. Skälet till att han inte valde en tidpunkt då Ali Mohamad Ali själv var närvarande, har Mikael Wener förklarat med att måendet också hade tagits upp på morgonmötena (se ovan angående dessa möten). Mikael Wener tog också med huvudskyddsombudet.

När det gäller hur det vid aktuellt tillfälle såg ut i rummet har Johan Edlund och Mikael Wener lämnat olika beskrivningar (huvudskyddsombudet har inte åberopats som vittne). Johan Edlund har sagt att det inte såg så farligt ut, att det såg ut ungefär som den 2 maj, att viss avföring var kvar, filten var trasig och att det fanns krossat knäckebröd och torrvaror. Mikael Wener å sin sida, har sagt att det var så svårt att komma fram att det fick sopas en gång för att de skulle komma in, att rummet var

nedkletat från golv till tak med en brunaktig blandning av avföring, sopor och matrester. Han sade till Johan Edlund att det är fullständigt galet och att de inte kan ha det så här.

Mikael Wener har vidare sagt att han tyckte att han var tydlig med hur allvarligt han ansåg att läget var men att den enda reaktion han fick från Johan Edlund var att rummet skulle saneras och att Ali Mohamad Ali skulle byta rum.

Johan Edlund vände sig efter besöket på rummet till kriminalvårdspersonalen och bad dem att städa ur och beställa sanering. Som nämnts ovan har Johan Edlund sagt att han inte har uppmärksamrats på att situationen rörande Ali Mohamad Alis mående skulle ha varit allvarlig.

Fredagen den 5 maj 2017

- Daganteckning. I samband med att vattnet vrids på för spolning så översvämmar klienten cellen med vatten från toaletten, vattnet stängs åter igen av.
- Incidentrapport. Som följd av tidigare incidentrapport skulle klienten duscha och sedan byta cell för sanering. Under hela förflyttningen vägrar klienten lyssna på instruktioner från personalen. Klienten vägrar sträcka händerna i fängseluckan för att fängslas, klienten försöker vid upprepade tillfällen dra tillbaks händerna in i bostadsrummet vid fängsling, klienten försöker slå personal i ansiktet genom fängseluckan, klienten utdelar sparkar mot personal vid förflyttning till dusch, väl i duschen smetar klienten in sig i duschtvål och vägrar duscha av sig tvålen. Även verbala hot.

Johan Edlund har sagt att han före morgonmötet den 5 maj läste vakthavandeloggen där det skrivs vad som händer under natten. Där var det antecknat att Ali Mohamad Ali kl. 22.00 hade översvämmat rummet. På morgonmötet fick Johan Edlund information om att Ali Mohamad Ali hade nyst på personal under gårdagen och att han var blöt.

Johan Edlund beslutade att Ali Mohamad Ali skulle byta rum och duscha. På ledningsmötet som hålls efter avdelningens morgonmöte berättade han att Ali Mohamad Ali behövde byta rum och han bad vakthavande befäl och Rezgar Dehestani (larmchef) att hjälpa till.

Rezgar Dehestani har i förhör sagt att kriminalvårdspersonalen var ovillig att gå in i Ali Mohamad Alis rum, att Ali Mohamad Ali inte verkade må bra (likblek, nedkyld) när han kom till rummet, att det fanns vatten på golvet. Han tog ett foto på rummet. Enligt Rezgar Dehestani fick han hjälpa Ali Mohamad Ali att duscha och han sade åt personal att ge Ali Mohamad Ali nya kläder och att han behövde sjukvård. Rezgar Dehestani har också sagt att han framförde till Johan Edlund att Ali Mohamad Ali inte mårde bra och att Johan Edlund då skulle sagt att personalen hade koll på läget. Johan Edlund har inte bekräftat att han skulle ha fått sådan information. (Rezgar Dehestani har också talat om ett besök hos Ali Mohamad Ali med sjuksköterskan Jonny Johnsson; eftersom tingsrätten uppfattar att han kan ha avsett den 8 maj 2017, finns uppgifter om detta nedan).

Johan Edlund fick en incidentrapport den 5 maj 2017 efter kl. 11.00 om att Ali Mohamad Ali när de kom till duschen inte ville duscha utan hade smetat in sig med tvål för att bli hal men att duschningen sedan fortlöpte utan anmärkning.

Johan Edlund har sagt att han senare på dagen träffade en kriminalvårdare och att de pratade om avföring i rum, situationen på plan 5, arbetsmoralen samt möjligheten att minska promenad och tillsyn.

Som avslutande åtgärd denna dag skickade Johan Edlund på eftermiddagen ett e-postmeddelande till arbetslaget om hur personalen skulle hantera matutdelning och promenad vad gäller den medintagne.

Lördagen den 6 maj 2017

Det finns inga daganteckningar eller incidentrapporter rörande Ali Mohamad Ali från detta datum. Som anförts tidigare har vakthavande befäl ansvar för de intagna under helgen.

Söndagen den 7 maj 2017

Samma som för lördagen, se ovan.

Måndagen den 8 maj 2017

- Daganteckning. Byte av cell. Med anledning av att cellen är i behov av sanering.
- Daganteckning. Avvikande beteende. Klienten är naken hela dagen, svarar inte på tilltal och ligger och rullar runt på golvet. Har tar inte mat, han svarar inte när det är dags för promenad.

Johan Edlund har sagt att han är osäker på om han var på morgonmötet den 8 maj men han kan inte påminna sig att ha fått någon information om Ali Mohamad Ali vid mötet. Senare fick han höra från kriminalvårdaren Maria Brink att Ali Mohamad Ali inte mådde bra. Johan Edlund har vidare sagt att han på förmiddagen var i korridoren och såg den medintagne och Ali Mohamad Ali. Då var det svårt att få kontakt med Ali Mohamad Ali, han låg på golvet i kalsonger och såg desorienterad och psykotisk ut. Johan Edlund blev då orolig för Ali Mohamad Alis hälsa och han bedömde att Ali Mohamad Ali behövde vård. Han sade till kriminalvårdaren Maria Brink och en till kriminalvårdare att kontakta sjuksköterskan Jonny Johnsson och se till att Ali Mohamad Ali fick byta rum.

Kriminalvårdaren Maria Brink har sagt att hon såg att Ali Mohamad Ali inte mådde bra när hon öppnade dörrluckan till Ali Mohamad Alis rum. Enligt Maria Brink hade Ali Mohamad Ali inga kläder på sig och svarade inte på tilltal. Rummet var rörigt med mat och avföring. När hon delade ut frukost tog Ali Mohamad Ali

emot den och Maria Brink såg hur han drack vatten ur en mugg. Maria Brinck gick med Jonny Johnsson och vakthavande befäl till Ali Mohamad Alis rum. Maria Brink har sagt att hon inte kan minnas att hon talade med Johan Edlund men att det är rimligt att hon gjorde det.

Sjuksköterskan Jonny Johnsson har sagt att en kriminalvårdare bad honom besöka Ali Mohamad Ali. Ali Mohamad Ali såg inte fysiskt sjuk ut men han såg inte ut att må bra. Jonny Johnsson bedömde att Ali Mohamad Ali borde träffa en psykiater och tog en sådan kontakt. De kom överens om att psykiatern skulle träffa Ali Mohamad Ali på rondan nästa dag, den 9 maj 2017.

Rezgar Dehestani har berättat att han träffade Ali Mohamad Ali tillsammans med Jonny Johnsson. Som tingsrätten uppfattar hans uppgifter i denna del kan han möjligen ha förväxlat det som hände på fredagen den 5 maj och måndagen den 8 maj. Han har nämligen berättat om Jonny Johnssons besök hos Ali Mohamad Ali som om det skedde samma dag som när Ali Mohamad Alis rum var översvämmat och han fick duscha. Rezgar Dehestani har sagt att på eftermiddagen (kopplat till duschhändelsen) fått höra att sjukvården inte varit och besökt Ali Mohamad Ali och att han därför gick och hämtade Jonny Johnsson. Enligt Rezgar Dehestani blev Jonny Johnsson chockad och gick iväg och pratade med någon samt återkom med beskedet att det tyvärr inte gick att transportera Ali Mohamad Ali förrän morgonen därpå.

Johan Edlund har sagt att han senare fick bekräftat från en kriminalvårdare att Ali Mohamad Ali skulle träffa psykiater dagen efter.

Tisdagen den 9 maj 2017

Denna dag satt Johan Edlund i möte i ledningsgruppen hela dagen.

Psykiater Annie Sagrén besökte Ali Mohamad Ali eftersom han var uppsatt på listan. Hörd i målet har hon berättat att hon pratade med Ali Mohamad Ali via luckan i dörren, att han mådde mycket dåligt psykiskt och att hon bedömde att han behövde komma till sjukhus. Ali Mohamad Ali var enligt hennes mening inte svag kroppsligt. Han hade god rörlighet och han var inte avmagrad och inte blek.

Annie Sagrén utfärdade ca kl. 12.00 ett vårdintyg. I det skrev hon bl.a. att Ali Mohamad Ali hade varit initialt aggressiv på häktet men regredierat och under de senaste dagarna legat och stirrat och inte svarat på kontaktförsök. Vidare antecknades att han skadar och slår sig och att isolering bidragit till försämring sedan drygt två veckor. Underlaget till vårdintyget har Annie Sagrén sagt var journalen och det hon fick från sjuksköterska och eventuellt kriminalvårdare.

Ali Mohamad Ali transporterades till St Görans sjukhus. Förhör har hållits med läkaren som tog emot där. Läkaren bedömde att Ali Mohamad Ali var mycket psykiatriskt sjuk. Det hade inte upplysts att Ali Mohamed Ali skulle vara fysiskt sjuk när han anlände till sjukhuset och någon mer ingående undersökning av hans kroppsliga hälsa utfördes inte på sjukhuset. På grund av platsbrist beslutades att Ali Mohamad Ali skulle föras över till Danderyds sjukhus.

Under transporten till Danderyds sjukhus fick Ali Mohamad Ali hjärtstopp. Trots återupplivningsförsök gick det inte att rädda hans liv. Han dödförklarades på Karolinska sjukhuset, som låg närmast att köra honom till.

Det visade sig vid obduktionen att dödsorsaken var vätskebrist. Enligt Brita Zilg, rättsläkare, hade vätskebristen varat längre än tre dagar men det kan ha varit så att Ali Mohamad Ali fick i sig en mindre mängd vatten löpande. Hon har också sagt att hon uppfattade att Ali Mohamad Ali fått i sig lite mat; det fanns inte tecken på svält. Den vätska man får i sig genom mat är dock inte tillräcklig om man dricker för lite. Det är normalt mycket svårt för en människa att motstå törst. Att som Ali Mohamad

Ali dö av grav uttorkning är enligt Brita Zilg en väldigt ovanlig dödsorsak och hon har uppgett att hon har förståelse för att personalen på häktet inte hade något sådant i åtanke.

4.3.4. Tingsrättens bedömning av vilken information Johan Edlund har haft tillgång till utöver morgonmötena

Tingsrätten har ovan redan bedömt vilken information det är utrett att Johan Edlund tagit del av inledningsvis när Ali Mohamad Ali placerades på avdelning 5 och på morgonmöten. Vad gäller vilken information han fick vid sina besök till Ali Mohamad Alis rum och i övrigt gör tingsrätten följande bedömning.

Beträffande situationen på Ali Mohamad Alis rum har en del kriminalvårdare beskrivit den med ord som kaos och misär, medan Johan Edlund har gett en mer nedtonad bild av hur rörigt det såg ut vid de tillfällen han såg rummet.

När det gäller hur rummet såg ut när Johan Edlund besökte detta den 2 och 4 maj 2017 anser tingsrätten att det inte är klarlagt. Utredningen talar inte i någon större grad för att rummet då var på det sätt som flera av kriminalvårdarna har berättat att rummet ofta var, nämligen nedsmetat på golv och väggar med avföring och matrester.

Johan Edlund och Rezgar Dehestani har lämnat relativt samstämmiga uppgifter om hur det såg ut i rummet den 2 maj 2017 och ingen av dem har berättat om ett sådant nedsmetat rum.

Vad gäller den 4 maj 2017 har Mikael Wener berättat att rummet när Johan Edlund besökte detta var nedkletat från golv till tak med en blandning av avföring, sopor och matrester. Det foto som Rezgar Dehestani tog på ett översvämmat rum den 5 maj 2017 talar emot att rummet dagen före var i ett sådant tillstånd. Av fotot framgår att rummets golv var vattenfyllt och att det fanns viss avföring på väggen

nära dörren. Det syns dock inte några matrester eller en sådan sörja som Mikael Wener har berättat om. De omständigheterna att Ali Mohamad Ali inte synes ha bytt rum denna dag, att sanering av en saneringsfirma inte sker med den intagne närvarande och att en sådan sanering inte gärna kan ha hunnit ske när Ali Mohamad Ali var på en omförhandling ger stöd för att rummet som Rezgar Dehestani tog en bild av inte sanerades den 4 maj 2017 utan förmodligen städades av kriminalvårdspersonal.

Därutöver ska beaktas det utdrag ur visitationsloggare för tiden 1 – 8 maj 2017 som Johan Edlund har presenterat i målet. Som tingsrätten har uppfattat det ska kriminalvårdare göra en daglig visitation av de intagnas rum. Efter varje dags visitationer fyller kriminalvårdarna i visitationsloggaren. Efterföljande vardag undertecknar kriminalvårdsinspektören visitationsloggaren som en bekräftelse på att denne tagit del av eventuella anmärkningar och i förekommande fall vidtagit åtgärder. Det är endast vad gäller visitationerna den 2 och 4 maj 2017 (dvs. de datum som Johan Edlund besökte rummet) som det är antecknat något särskilt vad gäller Ali Mohamad Alis rum; det är antecknat bl.a. att det är smutsigt med avföring och mat och att det behövs sanering. Johan Edlund fick alltså inte genom visitationsloggaren någon information om att Ali Mohamad Alis rum under en längre tid skulle ha varit kraftigt nedsmutsat. Uppgifterna i visitationsloggaren kan enligt tingsrätten inte anses tala emot Johan Edlunds uppfattning om hur det såg ut i Ali Mohamad Alis rum när han besökte det.

Tingsrätten anser att Mikael Weners berättelse i den del den avser att han utöver den 4 maj 2017 talade med Johan Edlund vid ytterligare två tillfällen om Ali Mohamad Alis situation är ganska vag vad gäller både när mötena skulle ha ägt rum och vad som då skulle ha sagts. Ovan har resonerats kring att det faktum att huvudskyddsombudet har tagits med vid besök och att besökstidpunkten var då Ali Mohamad Ali inte själv var närvarande närmast talar för Johan Edlunds uppgift att fokus var på arbetsmiljön, inte på Ali Mohamad Alis mående. Mikael Weners

utsaga att det – utöver synpunkter på behov av sanering av rummet och på arbetsmiljön – skulle ha framförts uppgifter om Ali Mohamads mående måste därför anses ha ett begränsat bevisvärde.

När det gäller vad Rezgar Dehestani har berättat om att Ali Mohamad Ali var i ett väldigt dåligt tillstånd psykiskt och fysiskt fredagen den 5 maj 2017 så verkar det inte ha varit något som Johan Edlund fick reda på. Rezgar Dehestani utbytte förmodligen några få ord med Johan Edlund. Utöver detta fick Johan Edlund denna dag en incidentrapport, i vilken det var antecknat bl.a. att Ali Mohamad Ali var aggressiv och uttalade svordomar när han skulle duscha.

Tingsrätten gör den sammantagna bedömningen att det inte är bevisat att Johan Edlund fick någon annan eller mer information om Ali Mohamad Ali än den han själv har uppgett att han fick inledningsvis när Ali Mohamad Ali placerades på avdelning 5, på morgonmöten, vid sina besök till Ali Mohamad Alis rum och i övrigt.

4.4. Borde Johan Edlund ha agerat på annat sätt än han gjorde/var han oaktsam?

Tingsrätten har ovan kommit fram till att åklagaren inte nått fram fullt ut med sin bevisning rörande vad Johan Edlund skulle ha tagit del av vid möten och besök i Ali Mohamad Alis rum och i övrigt. Frågan är om Johan Edlund med den information han ändå hade om Ali Mohamad Ali borde ha agerat på ett annat sätt än han gjorde.

Vid bedömningen av denna fråga beaktar tingsrätten särskilt det som har framkommit om sjuksköterskornas närvaro på morgonmötena samt att Johan Edlund måste anses ha haft anledning att utgå från att sjukvården på häktet hade haft ett ankomstsamtal med Ali Mohamad Ali, att Ali Mohamad Ali därutöver hade träffat en läkare och att sjukvården på häktet alltså hade kunskap om Ali Mohamad Alis tidigare häktesvistelse och sjukvårdshistorik.

På morgonmötena deltog sjuksköterskor som enligt vad Johan Edlund kunde utgå från hade kunskap om Ali Mohamad Ali. Under sådana förhållanden måste Johan Edlund som utgångspunkt ha kunnat förlita sig på att sjuksköterskorna skulle ha reagerat om de ansåg att viss information som lämnades om Ali Mohamad Alis situation och beteende kunde tyda på att han hade hälsoproblem eller att han inte fick i sig mat och vätska. Sjuksköterskorna är de på häktet som är bäst lämpade att göra sådana bedömningar och det är till dem kriminalvårdspersonal i första hand hör av sig för det fall de upptäcker att någon inte mår bra.

Tillsammans med annan information om Ali Mohamad Alis mående skulle ett kraftigt nedstökat rum kunna bidra till en bild av att Ali Mohamad Ali inte mår bra och att det fanns anledning för någon av häktets sjuksköterskor att undersöka honom tidigare än vad som kom att ske. Det finns också uppgift från kriminalvårdspersonal i målet att det med hänsyn till rummets skick var svårt att se om han åt och drack. Tingsrätten gör dock, som ovan har redogjort för, bedömningen att det inte är klarlagt hur rummet såg ut när Johan Edlund besökte detta den 2 och 4 maj 2017 och att utredningen inte i någon större grad talar för att rummet då var på det sätt som flera av kriminalvårdarna har berättat att rummet ofta var, nämligen nedsmetat på golv och väggar med avföring och matrester.

Det förhållandet att Ali Mohamad Ali slängde mat i cellen och smetade in den med avföring har tagits upp som ett tecken på hans dåliga psykiska mående. Flera kriminalvårdare har berättat att det inte är vanligt att intagna kastar avföring men att det händer. De har berättat att de intagna kan agera på det sättet av olika skäl, ofta för att visa missnöje och protestera. Psykiatern Annie Sagrén som skrev vårdintyget har berättat att det kan vara svårt att bedöma om den intagnes agerande är en protest eller om det tyder på sjukdom.

Att en intagen slänger avföring behöver alltså inte bero på att denne är påverkad av psykisk ohälsa. I aktuellt fall ska också beaktas det som Johan Edlund har berättat att han på morgonmötet den 2 maj 2017 fick informationen att den medintagne (som också slängde avföring) och Ali Mohamad Ali hade kommunicerat med varandra och att intrycket var att Ali Mohamad Ali tog efter den andre. Den kriminalvårdare eller det vakthavande befäl som tillkallade jourläkare för den medintagne den 1 maj 2017 synes inte ha gjort bedömningen att även Ali Mohamad Ali behövde besök från läkare. Psykiatern som träffade den medintagne den 2 maj 2017 skrev inte något vårdintyg och Johan Edlund har berättat att den medintagne inte bedömdes lida av en psykisk sjukdom. Det kan också åter poängteras att Johan Edlund fick informationen om Ali Mohamad Alis och den medintagnes agerande på ett morgonmöte då en sjuksköterska förmodligen närvarade.

När det gäller frågan om Ali Mohamad Alis intag av vätska, ska beaktas att vattnet i hans rum var avstängt. I Kriminalvårdens incidentutredning har bedömningen gjorts att om vattentillförseln i bostadsrummet stängs av bör det finnas en plan att säkerställa att den intagne har tillgång till i vart fall vätska av något slag och att ansvaret för att upprätta en plan och säkerställa att klienten har kontinuerlig tillgång till någon form av vätska bör ligga på kriminalvårdsinspektören för avdelningen. Vad detta närmare innebär framgår inte av utredningen (tingsrätten har inte haft möjlighet att ställa frågor till utredaren). Johan Edlund och i princip samtliga kriminalvårdare har berättat att rutinen när vattnet är avstängt i rummet är att det ställs en vattenkaraff och muggar i korridoren utanför rummet, att den intagne serveras vatten vid måltider och när denne begär det samt att vattnet i rummet slås på ibland under överseende av en kriminalvårdare. Det fanns alltså någon form av plan/rutin för att säkerställa att den intagne hade tillgång till vatten. Rutinen synes ha följts både vad gäller Ali Mohamad Ali och den medintagne. Det finns inte tillräckligt med stöd i utredningen för att Johan Edlund skulle ha fått några indikationer på att rutinen var bristfällig eller att den inte fungerade för någon av de intagna eller att Ali Mohamad Ali inte fick i sig vätska.

Mot denna bakgrund bedömer tingsrätten att Johan Edlund inte före måndagen den 8 maj 2017 hade anledning att tro att Ali Mohamad Ali inte hade tillgång till sin medicin, att han i någon större utsträckning slängde mat och vätska omkring sig samt att han var starkt påverkad av psykisk sjukdom/ohälsa. Tingsrätten anser vidare att det inte kunnat krävas av Johan Edlund att han skulle ha initierat en närmare undersökning av Ali Mohamad Alis hälsotillstånd samt intag av mat och vätska eller att han skulle ha agerat på det sätt som åklagaren har gjort gällande, dvs. se till att Ali Mohamad Ali blev undersökt av sjukvårdare eller att det beslutades om att vidta åtgärder för att kontrollera hans mat- och vätskeintag. Att Johan Edlund inte har agerat på det sättet kan därför vid en samlad bedömning av de omständigheter som är att beakta inte anses ha utgjort någon straffbar oaktsamhet.

Åklagaren har pläderingsvis gjort gällande att Johan Edlund i vart fall ska fällas till ansvar för underlåtenhet att vidta åtgärder måndagen den 8 maj 2017. Vad gäller den dagen har Johan Edlund sagt att han såg att Ali Mohamad Ali inte mådde bra, att han bad en kriminalvårdare att se till att en sjuksköterska träffade Ali Mohamad Ali och att han därefter följde sjukvårdens anvisningar. Kriminalvårdaren Maria Brink – som kontaktade sjuksköterskan Jonny Johnsson – har sagt att det kan ha varit så att hon pratade med Johan Edlund denna dag. Bevisläget är sådant att Johan Edlunds uppgifter om den 8 maj 2017 får tas för goda. Det kan inte krävas att han skulle ha gjort mer denna dag.

Slutsatsen blir att Johan Edlund inte ska dömas för vållande till annans död.

Vid denna bedömning saknas skäl att gå in på prövning av de andra förutsättningar för bifall till åtalet (om en underlåtenhet att agera har orsakat Ali Mohamad Alis död samt om Johan Edlund haft anledning att ta risken för dödsfall i beräkning).

4.5. Tjänstefel

Gärningsbeskrivningen när det gäller tjänstefel är i stora delar uppbyggd på så sätt att det sker hänvisningar till gärningsbeskrivningen vad gäller vållande till annans död. Det åsidosättande som ska utgöra tjänstefel (se andra stycket i åtalspunkten 2) är således helt kopplat till det som påstås konstituera vållande till annans död, nämligen omständigheterna kring Ali Mohamad Ali (andra stycket i åtalspunkten 1) och underlåtenheten att agera (tredje stycket i samma åtalspunkt).

Mot bakgrund av vad tingsrätten har kommit fram till vad gäller vållande till annans död kan Johan Edlund inte heller dömas för tjänstefel.

4.6. Skadestånd

Med hänsyn till utgången i skuldfrågan ska skadeståndsyrkandena lämnas utan bifall.

4.7. Övrigt

Ersättningarna som försvararen och målsägandebiträdet har begärt är skäliga och ska tillerkännas dem.

5. SAMMANFATTNING

Med en position som kriminalvårdsinspektör och avdelningschef följer ett ansvar att inhämta viss klientkunskap och att agera om det finns signaler att en intagen har hälsoproblem eller att den intagne inte äter eller dricker och detta inte tas om hand.

Tingsrätten anser att det inte är bevisat att Johan Edlund hade mer information än sjuksköterskorna om Ali Mohamad Alis hälsotillstånd samt att det är oklart hur det har såg ut i Ali Mohamad Alis rum vid de få tillfällen han besökte rummet. Det kan med den bild utredningen ger inte krävas av Johan Edlund att han sett till att Ali

Mohamad Ali blev föremål för vård eller att det beslutades om att vidta åtgärder för att kontrollera mat- och vätskeintag. Annat är inte utrett än att Johan Edlund kunde utgå från att Ali Mohamad Alis hälsa inte var i fara och att han fick i sig föda och vätska. Johan Edlund har inte heller underlåtit att lämna information om Ali Mohamad Alis tillstånd till de personer som haft att besluta om läkarundersökning eller annan vård och/eller åtgärdsplan avseende kontroll av mat- och vätskeintag. Johan Edlund har därför inte varit oaktsam.

Eftersom det inte är bevisat att Johan Edlund har åsidosatt vad som har ålegat honom kan han inte heller dömas för tjänstefel.

Vid denna utgång ska skadeståndsyrkandena lämnas utan bifall.

6. HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-01)

Ett överklagande ställs till Svea hovrätt och ska ha kommit in till tingsrätten senast den 1 februari 2019.

Mikael Swahn

Mattias Karlsson

I avgörandet har rådmannen Mikael Swahn och tingsfiskalen Mattias Karlsson samt nämndemännen Anna Billing, Agneta Dahlström och Jan Jacobsson deltagit. Rätten är enig.

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.